

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Овчара Петра Андрійовича "Регулювання розвитком автотранспортної галузі в умовах трансформації національної економіки", представлену до захисту на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук зі спеціальності 08.00.03 - Економіка та управління національним господарством

1. Актуальність теми дослідження, її зв'язок з державними і галузевими науковими проблемами

Автотранспортна галузь є за сутністю однією з пріоритетних галузей національної економіки та базовим індикатором рівня розвитку держави з погляду безпеки життєдіяльності населення. В той же час вітчизняний автомобільний транспорт виступає стратегічною галуззю національної економіки і потребує зміщення уваги на інноваційний вектор розвитку.

Відновлення вітчизняної автотранспортної інфраструктури є первинним кроком на шляху тривалих реформ. Автомобільний транспорт розглядається як локомотив вантажних та пасажирських перевезень. Отже, в умовах трансформації національної економіки автотранспортна галузь має багатофункціональну значимість. Пропоноване дисертаційне дослідження акцентоване на окремих особливостях розвитку автомобільного транспорту. Але все ж, навіть з урахуванням значних теоретико-методологічних та практичних здобутків вітчизняних та закордонних вчених, окремі чинники державного регулювання діяльності автомобільного транспорту та інші проблемні питання в умовах трансформації економіки України та інші потребують подальшого вивчення та систематизації на рівні дисертаційної роботи. Вищевказане, на мою думку, обумовило вибір теми дисертаційної роботи.

2. Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами та пріоритетними напрямками розвитку науки

Дисертаційне дослідження Овчара Петра Андрійовича має вагоме

наукове значення. Воно виконане з використанням великого масиву українських і зарубіжних науковців, які стосуються поглиблення теоретико-концептуальних положень регулювання розвитку автотранспортної галузі в умовах трансформації національної економіки.

Дисертаційне дослідження виконувалось у рамках таких наукових програм: - ВНЗ «Національна академія управління» «Інноваційно-інвестиційні чинники сталого соціально-економічного розвитку» (державний реєстраційний номер 0116U003934), де автором обґрунтовано взаємозалежність та причинно-наслідкові інституціональні зв'язки між органами державної влади та місцевого самоврядування з конкретними громадськими інститутами; - наукового журналу «Економіка і фінанси», госпрозрахункова тема: «Підвищення ефективності управління підприємствами різних організаційно-правових форм в умовах фінансово-економічної нестабільності» (державний реєстраційний номер 0114U006193), де автором враховано конкретні рекомендації щодо стратегічного розвитку вітчизняного автомобільного транспорту.

На мою думку, участь у вищевказаних наукових темах підтверджує зв'язок даного дисертаційного дослідження з актуальними напрямками розвитку вітчизняної економічної науки.

3. Оцінка змісту, новизни наукових положень, висновків, рекомендацій дисертації

Зміст дисертаційного дослідження Овчара Петра Андрійовича розкриває методологію і практику державного регулювання розвитком автотранспортної галузі в умовах трансформації національної економіки. Найбільш важливі результати дослідження висвітлені в його науковій новизні. Так, у рубриці "вперше" наукової новизни представлено концепцію розвитку стратегії удосконалення автомобільного транспорту України та здійснено системне узагальнення методології дослідження галузі автомобільного транспорту в економіці з цілісним баченням складових та розкриттям їх особливостей. Крім того, вперше розроблено алгоритм

посилення участі громадських інститутів у процесах державного регулювання вітчизняною автотранспортною галуззю та розроблено авторський варіант класифікаційного підходу до розподілу видів інновацій в автотранспортній галузі.

У рубриці “вдосконалено” дисертант виділяє такі положення наукової новизни як: понятійно-термінологічний апарат дослідження автотранспортної галузі з розкриттям змісту ряду категоріальних понять. Крім того, удосконалено ряд методичних підходів до комплексного аналізу розвитку автомобільного транспорту. На основі аналізу динаміки і структурної вагомості автотранспортної галузі розроблено методичні підходи до регресійного аналізу розвитку автомобільного транспорту та визначено пріоритетні напрями реалізації механізмів державного регулювання автомобільним транспортом в Україні.

У рубриці “набули подальшого розвитку” дисертант виділяє такі результати наукової новизни як теоретичні засади дослідження автомобільного транспорту з виділенням базових теорій та класифікаційний розподіл інститутів. Автор здійснив систематизацію механізмів державного регулювання автотранспортною галуззю та визначив концептуальні положення вивчення досвіду розвинутих країн у сфері регулювання розвитку вітчизняного автомобільного транспорту. Крім того, дисертант визначив цільові пріоритети інноваційного розвитку вітчизняного автомобільного транспорту.

У першому розділі «Стан науково-теоретичних досліджень економічного розвитку національної автотранспортної галузі» дисертантом розглянуто теоретико-методологічні засади розвитку вітчизняної автотранспортної галузі. Проаналізовано частоту вживання основних термінів дослідження транспортної системи та розкрито функціональне призначення кожної з інституційних груп. Здійснено систематизацію функцій транспортної системи за різними групами. З метою обґрунтування високого значення транспортної системи у забезпеченні територіального розвитку

сформовано матрицю взаємовпливу з іншими складовими територіальної суспільної системи та визначено основні фактори розвитку вітчизняної транспортної системи. Автор здійснив узагальнення методології дослідження галузі автомобільного транспорту в економіці за такими складовими: теорія і концепція; понятійно-категоріальний апарат та методологічних принципи.

Досліджено особливості функціонування автотранспортних підприємств в сучасних умовах та здійснено класифікацію їх видів за критеріями власності, функціональності, перевезення, споживчої орієнтованості, ринкової приналежності.

У другому розділі «Аналіз розвитку національної автотранспортної галузі у системі економіки України» дисертантом досліджено роль та місце автотранспортної галузі в структурі національної економіки та визначено перспективи розвитку. Проаналізовано безпеку на українському ринку автомобільних послуг з урахуванням реального стану інфраструктури автотранспортної галузі. Уточнено зміст категоріального поняття «національна економіка» та узагальнено особливості розгляду місця автомобільного транспорту в структурі економіки. Виділено види економічної діяльності, що формують сферу господарювання автомобільного транспорту згідно КВЕД та визначено рівні формування автомобільного транспорту як виду економічної діяльності в структурі транспортної галузі. Розподіл видів економічної діяльності за рівнями дозволяє виявляти можливості створення міжгалузевих комплексів з цілеорієнтиром на розвиток автотранспортної галузі.

На основі аналізу структури капітальних та прямих іноземних інвестицій у галузі вітчизняного транспорту підтверджено вагомість автомобільного транспорту в структурі пасажирообороту. Аналіз структури видів вантажів засвідчив домінування продукції добувної промисловості, продукції сільського господарства, а також харчових продуктів. Виявлено особливості розвитку автотранспортної інфраструктури та проаналізовано основні дані щодо стану вітчизняних автомобільних доріг.

У третьому розділі «Концептуальні засади формування механізмів державного регулювання автотранспортною галуззю» дисертантом здійснено дослідження інституціонального забезпечення, змісту та функціональності механізмів регулювання вітчизняною автотранспортною галуззю. Розкрито практичну складовість інституціонального забезпечення регулювання розвитком автотранспортної галузі та досліджено інститути розвитку та регулювання вітчизняного автомобільного транспорту.

Узагальнено цілі оподаткування підприємств автомобільного транспорту та проаналізовано структуру надходжень та цілі перерозподілу коштів Державного дорожнього фонду України. Визначено зміст та виділено основні напрями державно-приватного партнерства в галузі вітчизняного автомобільного транспорту на основі аналізу структури проектів державно-приватного партнерства в Україні за сферами господарювання. Крім того, дисертант підняв дискусійні проблеми функціонування платних доріг в Україні та узагальнив умови позитивних наслідків їх поширення.

У четвертому розділі «Удосконалення регулювання стратегічним розвитком автотранспортної галузі в Україні» дисертантом досліджено сутність регулювання та забезпечення стратегічного розвитку вітчизняного автомобільного транспорту. Крім того, визначено особливості підприємництва та визначено перспективи його подальшого розвитку.

Розкрито зміст стратегії та особливостей її реалізації на різних інституційних та просторових рівнях. Проаналізовано особливості розвитку підприємництва в галузі вітчизняного автомобільного транспорту та динаміку кількості суб'єктів господарювання галузі транспорту. Крім того, проаналізовано структуру даних суб'єктів господарювання за правовим статусом. Звернена увага на проблеми легальності автотранспортних послуг та поєднання легального і нелегального трафіку. Досліджено роль даної галузі для створення умов зайнятості населення.

У п'ятому розділі «Регулювання економічним розвитком автотранспортної галузі України в контексті євроінтеграційних процесів»

дисертантом досліджено особливості реалізації політики розвитку вітчизняного автомобільного транспорту і обґрунтовано положення Стратегії та інноваційні напрями розвитку автотранспортної галузі.

Узагальнено основні напрями співпраці України з європейськими державами та визначені пріоритети адаптації їх досвіду в розвитку вітчизняного автомобільного транспорту. Дисертант особливу увагу звертає на пріоритети адаптації досвіду Європейського Союзу та обґрунтовує потребу реалізації Стратегії розвитку автомобільного транспорту в Україні. Визначено перші кроки на шляху активізації інноваційної діяльності в галузі вітчизняного автомобільного транспорту, такі як використання екологічного транспорту та інтелектуальних доріг.

За структурою дисертація оформлена згідно вимог. Повний обсяг роботи складає 434 сторінки, а список використаних джерел містить 424 найменувань.

4. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Детальне ознайомлення з дисертаційною роботою " Державне регулювання національного еколого-економічного розвитку " дає підставу стверджувати про достовірність та обґрунтованість наукових положень, авторських висновків і рекомендацій, що в ній містяться. Зміст дисертаційної роботи охоплює всі основні ключові напрями та питання досліджуваної теми щодо регулювання розвитком автотранспортної галузі в умовах трансформації національної економіки. Отримані результати дисертаційного дослідження підтверджуються широким використанням публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів за темою дисертаційної роботи, аналізом законодавчо-нормативної бази та даних Державної служби статистики України. На мою думку, ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи є достатнім.

Мета і висновки дисертаційної роботи, на мою думку, є узгодженими. Вони підтверджують виконання поставлених завдань дисертаційного дослідження. Теоретичну базу дисертаційного дослідження складають

системний та абстрактно-логічний аналіз, історичний та діалектичний аналіз, статистичний аналіз, монографічний та графічний метод.

Детальне ознайомлення із змістом дисертаційної роботи дозволяє зробити цілком логічний висновок, що сформульовані автором наукові положення, висновки і рекомендації є достовірними та достатньо обґрунтованими. Зміст дисертаційної роботи засвідчує, що визначена мета дисертантом є досягнута, а поставлені завдання виконані. В той же час висновки дисертаційного дослідження є аргументованими.

5. Значення результатів дисертаційного дослідження для науки і практики

Результати дисертаційного дослідження Овчара Петра Андрійовича «Регулювання розвитком автотранспортної галузі в умовах трансформації національної економіки» є вагомими для вітчизняної науки і практики. Теоретичне значення пропонованого дисертаційного дослідження полягає у розвитку методології регулювання розвитком автотранспортної галузі в умовах трансформації національної економіки. Практичне ж значення полягає в розробці та обґрунтуванні стратегічних пріоритетів розвитку автотранспортної галузі, використання результатів дисертаційного дослідження суб'єктами підприємницької діяльності бізнесу та провідними вітчизняними університетами.

Так, основні положення і рекомендації використані Секретаріатом Кабінету Міністрів України при розробці Плану заходів на 2018–2020 роки з реалізації Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року та його виконання (довідка № 25 від 02.10.2018); Міністерством інфраструктури України при визначенні пріоритетних напрямів подальшої роботи (довідка № 85 від 05.07.2018); Комітетом Верховної Ради України з питань транспорту (довідка № 55 від 25.06.2018); ТОВ АК «Транспортні лінії України» - щодо розвитку автотранспортних стартапів, автотранспортного підприємництва та державно-приватного партнерства у частині визначення пріоритетів співпраці підприємства з органами державної влади

центрального і місцевого рівнів (довідка №22 від 15.05.2018); ГО «Громадська організація роботодавців транспорту Кіровоградської області» (довідка №35 від 20.07.2018); ВНЗ «Національна академія управління» – під час підготовки навчально-методичних матеріалів та викладання дисциплін «Державне регулювання економіки», «Інвестування», «Національна економіка», «Бюджетний менеджмент» (акт від 04.12.2018).

6. Повнота викладу наукових положень, висновків, рекомендацій дисертаційного дослідження в опублікованих працях та авторефераті

Матеріали дисертаційного дослідження Овчара Петра Андрійовича опубліковані у 46 наукових працях, загальним обсягом 80,3 друк. арк.; із них: 2 – одноосібні монографії, 3 – колективних монографій; 26 статей – у наукових фахових виданнях України та у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, 8 статей – у інших виданнях, 7 публікацій – у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Наукові положення, наведені в авторефераті, відповідають тексту дисертаційної роботи. Висновки та рекомендації дисертаційного дослідження є повними, аргументованими та носять достовірний характер. Тематика дослідження виконана згідно паспорту спеціальності 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством». Публікації за назвами відповідають темі дослідження.

7. Дискусійні положення та зауваження

Але, як і будь-яке наукове дослідження, дана дисертаційна робота не позбавлена окремих недоліків та містить ряд дискусійних положень. На мою думку, доцільно виділити окремі з них у формі зауважень:

1. Так, у вступній частині при виділенні провідних учених світу, що розкривають сучасні аспекти розвитку автотранспортної галузі, слід було уточнити, який конкретний напрям кожен учений розвиває.

2. Об'єкт дослідження слід було подати не як сукупність відносин, а як процеси регулювання розвитком автотранспортної галузі, що б відповідало предмету дослідження.

3. На мою думку, слід було б поглибити методичні підходи аналізу розвитку автотранспортної галузі з використанням методу інтегральної оцінки. У параграфі 2.1 (рис. 2.2) дисертант виділяє напрями аналізу внутрішньої структури транспортної галузі з визначенням у ній місця автомобільного транспорту. Робота б набула ще більшого практичного значення, якби згідно з даними напрями були підібрані показники та проведені розрахунки з визначенням інтегрального показника у динаміці.

4. Дисертантом у параграфі 2.3 досліджується досвід Польщі щодо організації пасажирських перевезень у системі автомобільного транспорту. Даний матеріал слід було подати в розділі 5, де вивчається європейський досвід, роблячи акцент на можливостях його використання в Україні.

5. У аналізі динаміки пасажирообороту в Україні (параграф 2.3), на мою думку, слід було подавати у відносних значеннях, зокрема до кількості населення.

6. Здійснений аналіз структури автомобільних доріг України за категоріями слід було б здійснити у динаміці, а не лише станом на 2016 рік. Такий підхід показав би розвиток автотранспортної інфраструктури.

7. І у параграфі 5.2 при SWOT-аналізі щодо умов розвитку автомобільного транспорту в Україні (табл. 5.4) до загроз слід було додати проблеми корупції, поширеної практики неефективного використання коштів з бюджетів на розвиток автотранспортної інфраструктури.

8. Крім того, у дисертаційній роботі мають місце описи та редакційні вади.

Але вказані недоліки та висловлені окремі побажання ні у якій мірі не знижують цінності дисертаційного дослідження, яке є вагомим вкладом в економічну науку.

Загальний висновок

Детальне ознайомлення та вивчення дисертаційного дослідження "Регулювання розвитком автотранспортної галузі в умовах трансформації національної економіки" Овчара Петра Андрійовича дозволяє прийти до висновку про актуальність обраної теми. За змістом, науковими результатами, структурою дисертаційна робота відповідає усім встановленим вимогам і паспорту спеціальності 08.00.03 - Економіка та управління національним господарством.

Дисертаційна робота "Регулювання розвитком автотранспортної галузі в умовах трансформації національної економіки" містить основну частину і додатки, огляд достатньої кількості літературних джерел. Положення автореферату відповідають змісту дисертаційної роботи. Отже, дисертаційна робота "Регулювання розвитком автотранспортної галузі в умовах трансформації національної економіки" відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 Постанови КМУ "Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів" від 24.07.2013р. № 567, а її автор Овчар Петро Андрійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 - Економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри
менеджменту організацій
і адміністрування Дніпровського
державного технічного університету

П. І. Коренюк

Підпис П. І. Коренюка

ЗАВІРЯЮ:

Учений секретар ДДУ

Л. М. Сорокіна